Andonis Samarakis - Jelena Poláček Gajer

Dvije priče iz zbirke „Traži se nada”

Rijeka

Naredba je bila jasna: „Zabranjeno je kupanje u rijeci, čak i približavanje rijeci na udaljenost manju od dvjesto metara.” Dakle, nije moglo biti mjesta ni za kakav nesporazum. Tko god prekrši naredbu, ići će pred vojni sud.

Pročitao im ju je neki dan sâm bojnik. Naredio je da se okupi čitava postrojba i pročitao im je. Naredba Divizije! S tim nije bilo šale.

Prošla su oko tri tjedna otkako su se utaborili s ove strane rijeke. S druge strane bili su neprijatelji, oni Drugi kako ih je većina zvala.

Tri tjedna nisu radili ništa. Bilo je nemoguće da takva situacija potraje, ali zasad vlada mir.

Obje obale rijeke obrasle su šumom koja se protezala duboko u unutrašnjost. Gustom šumom. U toj su se šumi utaborili i jedni i drugi.

Prema njihovu saznanju oni Drugi ondje su imali dvije postrojbe. No nisu pokušavali napasti; tko zna što su naumili. S obje strane rijeke u međuvremenu su postavljene stražarnice, sakrivene na više mjesta u šumi, spremne na sve.

Tri tjedna! Kako su samo uspjela proći tri tjedna! Za vrijeme rata, koji je počeo prije oko dvije i pol godine, nisu pamtili takav prekid vatre.

Kad su tek bili stigli do rijeke, još je bilo hladno. Prije nekoliko dana vrijeme se razvedrilo. Već je proljeće!

Prvi koji se iskrao do rijeke bio je narednik. Iskrao se jednog jutra i skočio u vodu. Malo kasnije dovukao se do svojih s dva metka u rebrima. Nije poživio više od par sati.

eISSN 1847-7755; doi: 10.15291/sic/1.16.lt.3

Jednog drugog dana pošla su onamo i dva vojnika. Nitko ih nikada više nije vidio. Čuli su samo hice i poslije toga – muk.

Tada je izdana naredba Divizije.

Rijeka je, unatoč tome, predstavljala veliko iskušenje. Slušali su kako voda teče i čeznuli za njom. U te ih je dvije i pol godine izjela prljavština. Odviknuli su se od čitavog niza razonoda. I eto, sad im se na putu stvorila ova rijeka. Ali, naredba Divizije…

„Kvragu i naredba Divizije!" promrsio je kroza zube te noći.

Vrtio se i vrtio, ali nije se mogao smiriti. U daljini se čula rijeka i nije mu davala mira.

Ići će sutra, ići će pod svaku cijenu. Kvragu i naredba Divizije!

Drugi su vojnici spavali. Naposljetku i njega obuzme san. Usnio je nešto – noćnu moru. Isprva mu se ukaže onakvom kakva jest – kao rijeka. Ta je rijeka stajala pred njim i čekala ga. A on se, stojeći gol na obali, nije uspijevao baciti unutra. Kao da ga je držala neka nevidljiva ruka.

Kasnije se rijeka pretvorila u ženu. Mladu, tamnoputu, čvrsta tijela. Gola, ispružena na travi, čekala ga je. A on se, stojeći gol ispred nje, nije uspijevao baciti na nju. Kao da ga je držala neka nevidljiva ruka.

Probudio se izmučen. Još nije bilo svanulo.

Stigavši do obale, stao je i promatrao je. Rijeka! Postoji li zaista ta rijeka? Sate i sate razmišljao je kako možda zapravo i ne postoji. Možda je sve to bio samo plod njihove mašte, neka kolektivna iluzija.

A onda mu se ukazala prilika te pođe prema rijeci. Jutro je bilo čudesno. Ako bude imao sreće i ne opaze ga… Samo da uspije skočiti u rijeku, da uđe u vodu. Nije mario što slijedi.

Na jednom stablu na obali ostavi odjeću, a pušku osloni uspravno o deblo. Posljednji put baci pogled, jednom iza sebe da nema koga od njegovih, i jednom prema suprotnoj obali da nema koga od Drugih. Uđe u vodu.

U trenu kad je njegovo tijelo, potpuno golo, uronilo u vodu – to tijelo koje se dvije i pol godine

mučilo, tijelo već obilježeno dvjema ranama – u tom je trenu osjetio da je drugi čovjek. Kao da je njegovom nutrinom prošla neka ruka i spužvom izbrisala te dvije i pol godine.

Plivao je čas prsno, čas leđno. Puštao je da ga nosi struja, ronio je. Odjednom je postao dijete – taj vojnik, kojemu nije bilo više od dvadeset i tri, no na kojem su posljednje dvije godine ostavile duboke tragove.

Desno i lijevo, na obje obale, ptice su lepetale krilima; pozdravljale su ga prelijećući svako malo iznad njega.

Pred njim je upravo prolazila jedna grana nošena strujom. Pokuša je dostići jednim jedinim zaronom. I uspije. Izroni iz vode točno pored grane. Obuzme ga ushićenje! Ali u isti čas ispred sebe ugleda jednu glavu udaljenu trideset metara.

Zastane i zagleda se.

I onaj koji je ondje plivao opazi njega – i on stane. Gledaju se.

Isti tren ponovno postane onaj čovjek od ranije: vojnik s dvije i pol godine rata za sobom, odlikovan Ratnim križem za hrabrost, vojnik koji je ostavio svoju pušku kod stabla.

Nije mogao razabrati je li onaj nasuprot njemu jedan od njegovih ili jedan od onih Drugih. Kako bi to mogao znati? Vidi samo glavu. Mogao je biti netko od njegovih, mogao je biti netko od onih Drugih.

Nekoliko trenutaka obojica su nepomično stajala u vodi. Tišinu prekine kihanje. On je bio taj koji je kihnuo, pa je iz navike glasno opsovao. Tada onaj nasuprot njemu stane brzo plivati prema suprotnoj obali. No ni on nije gubio vrijeme – zapliva svom snagom prema svojoj obali. Izađe iz vode prvi. Otrči do stabla gdje je ostavio pušku i zgrabi je. Onaj Drugi izađe iz vode i potrči za svojom puškom.

On podigne pušku, nacilja. Mogao mu je vrlo lako zatjerati metak u glavu. Onaj Drugi bio je odlična meta dok je trčao onako potpuno gol, udaljen svega dvadeset metara.

Ne, nije povukao okidač. Ondje je bio onaj Drugi, gol kao što je došao na svijet. A ovdje je bio on, gol kao što je došao na svijet.

Nije ga mogao povući. Obojica su bili goli. Dva gola čovjeka. Goli, bez odjeće. Goli, bez imena. Goli, bez narodnosti. Goli, bez uniforme.

Nije ga mogao povući. Rijeka ih više nije razdvajala, naprotiv, spajala ih je.

Nije mogao povući. Onaj Drugi sada je bio samo drugi čovjek, bez velikog „D", ništa manje, ništa više od toga.

Spustio je pušku. Spustio je glavu. I sve do kraja nije vidio ništa; stigne vidjeti tek nekoliko ptica koje su usplahireno zalepetale u času kad je sa suprotne obale odjeknuo hitac. On se sruši prvo na koljena, a potom licem udari o tlo.

Traži se nada

Kad je tog popodneva ušao u kavanu, još je bilo rano. Sjedne za stol, iza velikog stakla koje je gledalo na ulicu. Naruči kavu.

Za drugim se stolovima kartalo ili razgovaralo.

Kava je stigla. Zapali cigaretu, otpije dva gutljaja i otvori popodnevne novine.

U Indokini su započele nove borbe. „Veoma teški gubici na obje strane", stajalo je u izvještaju.

Još jedna japanska ribarica vratila se ozračena.

„Sjena novog svjetskog rata nadvija se nad našim svijetom", glasio je naslov jedne druge vijesti.

Kasnije pročita i drugo: manjak u proračunu, promaknuća nastavnika, jedna otmica, jedno silovanje, tri samoubojstva. Od toga dva zbog financijskih problema. Dva mladića, stari 30 i 32 godine. Prvi je otvorio plin, drugi se upucao pištoljem.

Na drugom mjestu opazi kritiku nekog klavirskog koncerta, zatim nešto o modi, naposljetku i „Društvena događanja": „Prekjučer održana zabava kod gospodina i gospođe M. T. Pravi užitak svojom ljepotom i elegancijom pružala je gospođa V. H. u otmjenoj haljini s otisnutim uzorkom i veoma šik šeširom. Elegantna izgleda bila je i gospođica O. N."

Zapali i drugu cigaretu. Baci pogled na „Male oglase":

PRODAJE SE novoizgrađena samostojeća kuća; izvrsna gradnja; 4 sobe, hodnik, kuhinja, potpuno opremljena kupaonica, WC

IZNAJMLJUJE SE ozbiljnom gospodinu soba na 2. katu, prozračna, s puno sunca…

TRAŽI SE klavir za kupnju…

Po glavi su mu se motale misli.

Otkako je Drugi svjetski rat završio, sjena trećega nije prestala pritiskati svojom težinom naš svijet. A u međuvremenu se prolijeva krv, jučer u Koreji, danas u Indokini, sutra…

Prođe rukom kroz kosu. Obriše znoj s čela. Oznojio se iako nije bilo vruće.

Rat, hidrogenska bomba, samoubojstva zbog financijskih problema, „Zbivanja u visokom društvu"… Panoramska slika života!

Život nam se nimalo nije promijenio nabolje nakon rata. Sve je isto kao prije. A on se nadao, kao što su se nadali i milijuni drugih po čitavoj Zemlji, da će se nakon rata, nakon što je proliveno toliko krvi, nešto promijeniti. Da će doći mir, da našu Zemlju više neće zastirati tamom ta noćna mora rata, da se sada neće događati samoubojstva zbog financija, da…

Smračivalo se. Nekoliko svjetala već se bilo upalilo u dućanima nasuprot. U kavani još nisu upalili svjetla. Sviđao mu se taj polumrak.

Razmišljao je o pomutnji koja vlada našim današnjim svijetom. Pomutnja u sferi ideja, pomutnja u sferi društva, pomutnja…

Nisu novine bile krive što je sada tako razmišljao. O svemu tome već je razmišljao u posljednje vrijeme, katkad s više katkad s manje napetosti. Razmišljao je o mračnom licu života. O miru, nad kojim svi strepe dok on visi o niti. Razmišljao je o siromaštvu, o bijedi. Razmišljao je o strahu koji se zavukao u srca.

U ogledalu pored sebe ugleda svoje lice. Jedno vrlo obično lice. Ništa nije odavalo nemir koji je osjećao.

I sâm se borio u zadnjem ratu. I nadao se. Ali sada više nije imao nade. Da, nije se bojao sam sebi priznati da je izgubio nadu.

Niz izjalovljenih nada – to je bio njegov život. Nekoć se nadao… Nadao se i kasnije…

Jednom, prije mnogo godina, polagao je nade u komunizam. Ali i u to se razočarao. Sada više nije polagao nade ni u jednu ideologiju!

Zatraži još jednu čašu vode. To razočaranje u ideologije svih vrsta bilo je zaista sveopća pojava. No još više od razočaranja – umor, ravnodušnost koju mnogi, velika većina, osjećaju prema raznim ideologijama.

Promatrao je trolejbuse koji su neprestano prolazili ulicom, mnoštvo ljudi… Pred njim otvorene novine. Sve to već je bio pročitao: sjena novog rata, Indokina, dva samoubojstva zbog financijskih problema, „Zbivanja u visokom društvu"…

„Cigarete!" ušao je neki skitnica.

Uzeo je jednu kutiju.

Život – na šest novinskih stranica. A on je sada čovjek bez nade.

Prisjeti se kako mu se prije mnogo godina, dok je još bio dijete, teško razboljela jedna tetka, sestrična njegove majke. Bila je kod njih u kući. Došao je liječnik. Izlazeći iz sobe bolesnice rekao je službenim tonom:

„Više nema nade!"

Tako je i on sada došao do toga da kaže:

„Više nema nade!"

Činilo mu se strašnim to što je bio izgubio nadu. Imao je osjećaj da ga drugi u kavani i oni s ceste promatraju, misle u sebi nešto i šapuću među sobom: „Onaj je tamo izgubio nadu!" Kao da je to zločin. Kao da je obilježen nekim znakom koji ga odaje. Kao da je gol među odjevenima.

Sjetio se priča koje je pisao i time davao oduška svojoj agoniji. U njima se doticao tema našeg vremena: rat, društvene nevolje… Ipak, nije mogao odlučiti da li da ih iznese u javnost. Bojao se! Bojao se etikete koju bi mu sigurno prišili ovi ili oni. Ne! Mora ih objaviti! Kvragu i etikete! On je samo čovjek, ništa drugo. Ni lijevi ni desni. Čovjek koji se nekoć nadao, ali sada više nema nade i

smatra svojom dužnošću da to kaže. Drugi mora da imaju nadu, mislio je. Nije moguće da je nemaju.

Ponovno baci pogled na novine: Indokina, „Društvena događanja", klavirski koncert, dva samoubojstva zbog financijskih problema, „Mali oglasi"…

TRAŽI SE pisaća mašina…

TRAŽI SE gramofon…

TRAŽI SE džip u dobrom stanju…

TRAŽI SE originalan perzijski tepih…

Izvadi svoj rokovnik, istrgne jedan list i napiše olovkom:

TRAŽI SE nada

Kasnije doda svoje ime i adresu. Pozove konobara – htio je platiti i poći ravno u novinsku redakciju, predati svoj oglas i zamoliti, štoviše inzistirati, da svakako izađe već u sutrašnjem listu.

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License